Vytautas Vingis

Gardino gatvė 2

2023 m. buvo vykdyti tyrimai Merkinėje (Varėnos r., Merkinės sen.), Gardino g. 2 ir Vydūno gatvėje. Žvalgomųjų tyrimų metu ištirti 3 šurfai (iš viso 4,5 m^2). Vėliau buvo žvalgyta kasama 51,5 m ilgio, 0,5–1,5 m pločio tranšėja (30,7 m^2). Iš viso tyrimų metu ištirtas 35,2 m^2 dydžio plotas.

Anksčiau artimiausioje aplinkoje tirta ne kartą. 2003 m. R. Jarockis, vykdydamas tyrimus Merkinėje, ištyrė 3 šurfus šalia 2023 m. tyrinėtos vietos, aptikti radiniai datuojami XVI–XX a. (*ATL 2003 metais*, 2004, p. 192). 2020 m. V. Sladkevičiaus g. 1 Ž. Buržinskas ištyrė 4 m^2 ploto šurfą. Tyrimų metu iki įžemio (1,2 m gylis 1,9 m įgilinto objekto vietoje) fiksuoti XVI a. II puse–XX a. datuojami sluoksniai (*ATL 2020 metais*, 2021, p. 445–447). 2021 m. M. Žėkaitė V. Sladkevičiaus g. 1 žvalgė 35 m^2 plotą, kuriame maišytame sluoksnyje aptikta pavienių XVI–XX a. pradžios radinių (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 608).

2023 m. tyrimų metu nustatyta, kad tirtų šurfų vietoje sluoksnis galėjo formuotis XVII–XXI a. **Šurfe 1** iki 1,8–2,1 m gylio fiksuoti XX a. datuojami žvyro ir smėlio sluoksniai su pavienėmis XVII–XVIII a. datuojamomis buitinės keramikos šukėmis. Nuo 1,8–2,1 m gylio iki 3,4 m gylio fiksuotas rudo žvyro archeologinis sluoksnis su XVII a. II pusės–XVIII a. radiniais – žiestos rausvos, pilkos molio masės keraminių indų šukėmis (dalis aprūkusios), ornamentuotomis horizontaliomis linijomis arba be puošybos elementų, pavienėmis su glazūra; rausvos molio masės glazūruoto koklio ir raudono molio plytų fragmentais. Įžemis šurfe pasiektas 3,4 m gylyje. **Šurfo 2** (1 pav.) R dalyje iki 1,6–1,65 m gylio fiksuoti XIX–XX a. žvyro

1 pav. Šurfas 2 iš V. V. Vingio nuotr.
Fig. 1. Test pit 2, viewed from the W.

ir smėlio sluoksniai su pavieniais XVII–XVIII a. buitinės keramikos radiniais. Giliau fiksuotas XVII–XVIII a. datuojamas archeologinis sluoksnis su žiestos rudos, rausvos, pilkos molio masės keraminių indų (dalis aprūkę), ornamentuotų horizontaliomis linijomis arba be puošybos elementų, fragmentais, dalis jų dengta glazūra; du raudonos molio masės plokštinio koklio fragmentai su reljefiniu gėlės žiedo ir 3 linijų ornamentais. Šurfo V dalyje fiksuoti XIX–XX a. sluoksniai. Įžemis pasiektas 1,9–2,6 m gylyje. **Šurfas 3** tirtas iki 1,1–1,3 m gylio, kuriame beveik visame šurfo plote (1,3x1 m) buvo rasta akmenų (30x21x12, 21x12x?, 29x20x14, 15x13x10 cm matmenų), tarpusavyje ryštų kalkių (?) skiediniu. Virš jų šurfe tirti žvyro sluoksniai su XX a. datuojamais radiniais (stiklo ir baltos masės keramikos šukės) ir XVII a. II puse–XVIII a. datuojamomis plytomis su braukais.

Archeologinių žvalgymų metu iki 0,8–1 m gylio rasti permaišyti šviesaus, juodo, pilko smėlio ir žvyro sluoksniai su XIX–XX a. II puse datuojamais radiniais ir pavienėmis XVII–XVIII a. datuojamomis buitinės keramikos šukėmis. Žvalgymų metu įžemis nepasiektas. Radiniai perduoti MeKM.

2 Gardino Street

In 2023, an exploratory excavation took place at 2 Gardino Street and on Vydūno Street in Merkinė (Varėna district, S Lithuania), comprising 3 test pits (4.5 m^2 in total). The excavation was subsequently expanded to include a narrow trench (51.5 m in length and 0.5–1.5 m in width) that covered another 30.7 m^2. In total, the explored area was 35.2 m^2. The test pits revealed that the archaeological layer may have been formed between the 17th and 21st centuries. In test pit 1, from a depth of 2.1 m, it measured up to 1.3 m in thickness and contained finds from the second half of the 17th to the 18th centuries. In test pit 2, from a depth of 1.6–1.65 m, the layer was dated to 17th–18th centuries and contained household pottery fragments and stove tiles from that period (Fig. 1). Test pit 3 was excavated to a depth of 1.1–1.3 m, where boulders (dimensions: 30 x 21 x 12, 21 x 12 x ?, 29 x 20 x 14, 15 x 13 x 10 cm) bound with mortar were found across almost the entire extent of the test pit (1.3 x 1 m). The narrow trench revealed mixed deposits with isolated finds spanning the 17th–20th centuries.

Gintautas Zabiela, Jurgita Viršilienė

Piliakalnio gatvė 10

2023 m. Merkinės senamiestyje (Varėnos r., Merkinės sen.), sklype Piliakalnio g. 10, ištirti 3 šurfai bendro 3 m^2 ploto (1 pav.). Sklypas yra Merkinės centrinėje dalyje, 70 m į P nuo Merkinės bažnyčios, į P nuo bevardžio skersgatvio tarp Piliakalnio ir A. Čyro gatvių. Tyrinėjimai atlikti į P nuo beveik trikampio sklypo aukštesnėje ŠR dalyje stovinčio medinio namo ir susiję su jo būsima rekonstrukcija. 2021 m. V. Gubinas šiame sklype ištyrė 2 šurfus (3 m^2), aptiko iki 90 cm storio kultūrinį sluoksnį, datuojamą XVII–XIX a. (*ATL 2022 metais*, 2023, p. 333–334). Dabartinis pastatas sklype statytas XX a. I pusėje, greičiausiai po 1921 m. kovo 31 d. didžiojo Merkinės gaisro. Iki jo šioje vietoje buvo kitas pastatas, kurį rodo 1845–1854 m. ir 1858 m. Merkinės planai bei pastate išlikęs rūsys.

2023 m. tirtuose šurfuose aptiktas 0,9–1,1 m storio pilko priesmėlio kultūrinis sluoksnis, kurio viršutinėje iki 20–30 cm storio dalyje buvo XX a. radinių, tarp jų ir 1899 m. Rusijos 3 kapeikos. Šiame gylyje šurfe 4 aptikta iš 12–23 cm skersmens akmenų sudėtos, matyt, palei ankstesnį pastatą buvusios akmenų nuogrindos liekanos, fiksuotos ir 2021 m. šurfe 1. Gilesniuose sluoksniuose struktūrų nebuvo, užtat surinkta nemažai radinių. Jų gausiausiai aptikta vidurinėje sluoksnio dalyje 20–90 cm gylyje. Apatinė iki 20 cm storio virš gelsvo smėlio įžemio esanti šviesesnė kultūrinio sluoksnio dalis radinių negausi, o tai rodytų čia buvus kiemą ar daržus. Gilesniuose šurfų sluoksniuose rastos 3 titnago nuoskalos rodytų kažkur sklypo aplinkoje buvus akmens amžiaus gyvenvietę.

Kaip įprasta gyvenviečių tyrimuose, daugiausia rasta keramikos šukių. Jų iš viso surinkta 831, jos svėrė 5,049 kg. Visa keramika yra žiesta. Kaip matyti iš šių skaičių, tai gana smulkios šukės – svorio vidurkis yra 6 g. Skirtinguose šurfuose jų buvo rasta skirtingai: šurfe 3 – 338 (40,7 %), šurfe 4 – 220 (26,5 %), šurfe 5 – 273 (32,8 %). Atrinkus mažesnes nei 2x2 cm dydžio sieneles ir išilgai nuskilusias šukes iš šurfo 3 registruotos 221 (50,5 %), iš šurfo 4 – 106 (24,2 %), iš šurfo 5 – 111 (25,3 %) šukių, kurių svorio vidurkis padidėjo iki 9,2 g, t. y. geru trečdaliu. Kaip matyti, šukių atranka beveik nepaveikė jų procentinio skaičiaus šurfe 4, kurio duomenis tolesnėje statistinėje keramikos analizėje galima laikyti patikimiausiais.